

Need kalmud ei rohtu kunagi

1944. a. 21. septembri hommikul hakkas 925. laskurpolk Laekverest liikuma. Suundusime üle Väike-Maarja Tamsallu. Väike-Maarjast läbitulekul oli meil jutuajamisi kohalike elanikega, kes rääkisid, et sakslased olid lahkunud alevist juba eelmisel päeval. Tundus, et tee on vaba ning liikumine Tallinna suunas võib jätkuda häireteta. Tegelikult see aga nii ei olnud. Mitte kaugel Väike-Maarjast ootas meid raske üllatus.

Kui lähenesime Loksa küla-le, kuulsime eest metsa juurest algavat lahingumüra. Et mäeseljändik Loksa küla juures varjas vaadet ees olevale metsale ja Sauevälja poole viivale teele, ei olnud esialgu selge, mis seal toimub. Samal ajal anti ka meie, s. o. 3. pataljoni lahinguhäire.

Jõudnud Loksa külla, avanes mäeseljändikult selge pilt eespool toimuvast. Nimelt oli meie polgu 1. pataljoni põrganud Sauevälja juures kokku vaenlase kolonniga, kes lähenes Saueväljale Porkuni poolt. Et 1. pataljoni kapten Ernesaksa juhtimisel löikas vaenlase kolonnil tee läbi, tõmbus see Loksa, Sauevälja ja Porkuni vahel asuvasse metsa. Polgul lasus ülesanne vaenlase nimeetatud grupeering hävitada või sundida alistuma. Selleks ründaski 1. pataljoni kapten Ernesaksa juhtimisel metsas kindlustunud vaenlast Sauevälja juurest Porkuni suunas. Loksa külast otse üle välja ründas 2. pataljoni major Irhini juhtimisel 3. pataljoni läks vaenlase peale Loksa külast vaada-

kult minema ette, et selgitada välja tegelik olukord. Roodu komsomoliorganisaatorina võtsin selle ülesande endale. Minuga liitus veel üks vanem mees, kui ma ei eksi, oli tema nimi Rätsep.

Rood jäi meist maha. Läbinud mõne meetri laiuse lepavõsa, avanes meie ees huvitav pilt. Metsa ääres legendikul seis is suur hobuvoor ja vankrite vahel lamasid vaenlase sõdurid, kes hüüdsid meile eesti keeles, et nad soovivad alistuda, kuid kuskil nendest tagapool pidid asuma sakslased, mille tõttu nad ei saavat avalikult üle tulla. Andsime neile korralduse jätta relvad maha ning mööduda meist vastu meie roodule. Seda nad ka tegid. Neid võis olla umbes 40–50 meest.

Samal ajal hakkas aga vasakul olevast metsast meid keegi tulistama. Jooksime vankrite vahele, kuid siiski sai minu kaaslane haavata. Hüppasin kergekuulipildujaga üle kiviala metsa ja avastasin siin laskja, kes seis is puu taga, minust umbes 20–25 m kaugusel. Enne kui jõudsin teda tulistada, suutis ta teha veel last ja muuta mind ühe eseme võrra väesemaks. Nimelt viis kuul mul peast pilotka. Robkem ta aga enam midagi ette võtta ei saanud, sest rünnasin ta kuulipildujavalanguga maha.

Läksin tagasi haavatud kaaslase juurde, kuid siin hakkas meid keegi tulistama eestpoolt vankrite vahelt. Võtsin positsiooni sisse ja hakkasin tulistama laskude suunas niitvate

vaenlase ja Porkuni vahele. 3. pataljoni juhtis major Nemso-
nov.

Meie 7. roodu, keda juhtis kapten K. Nõmm, löiguks oli Loksa küla poolt vaadatuna parempoolne metsäär ning lepavõsastik.

Alustasime rünnakut. Liikusime ahelikus vaenlase poole, hoides käigult ees olevat metsa ja võsastikku pideva tule all.

Jõudnud umbes poolele teele, märkasime, et meile tuleb vastu üksik saksa sõjaväelane, hoides alistumise märgiks käsi üleväl. Metsast vastu ei tulistatud. Tundus, et siin võib olla tegemist mingi pettemanöövriga. Kapten Nõmm andis korralduse hoida mets pideva tule all, kuid võimaldada meie poole liikuva üksiku vaenlase sõduri ohutu läbipääs. Varsti jõudiski meieni ka vaenlase sõdur, kes osutus rahvuselt eestlaseks. Ta teatas, et meie vastas asub umbes 60-meheline eestlastest saksa sõjaväelaste grupp, kes on otsustanud alistuda.

Roodukomandör kapten Nõmm andis korralduse tulistamine lõpetada ja küsis, kes meist on nõus vabatahtli-

ei näinud. Pärast paari lühikest valangut nähtamatu vaenlane vaikus.

Samal ajal andis aga haavatud kaaslane märku, et meid rünnatakse selja tagant. Hüppasin püsti, haarasin kuulipilduja ning siis nägin, et selja tagant ründas meid üksik sakslane, laskevalmis vintpüss käel. Ta oli meist umbes 10 m kaugusel. Otsustamiseks aega ei jäänud. Hoides kuulipildujat käel, vajutasin päästikule. Samal ajal sain tugeva löögi vastu paremat kätt. Ka minu kuulid olid oma töö teinud. Vaenlane pillas püssi maha ning vajus siis nagu kohta kukkumiseks otsides kagarasse. Ent mis oli juhtunud minu käega? Ei midagi muud, kui vastane oli jõudnud ka mind tulistada. Lõhkev kuul oli rebinud puruks minu käevare ja purustanud käeluu.

Nüüd jõudis rood järele, minul aga tuli minna «kapitaalremonti». See kõik toimus mõne lühikese minuti jooksul, kuigi endale tundus, et tegemist oli võrdlemisi pika ajaga.

Viibides Loksa külas asuvas meditsiini-sanitaarpataljonis, kuulsin, et veidi hiljem oli langenud meie roodu üks tublimaid lahingumehi — seersant Valge. Samal õhtul surid rasketesse haavadesse meie roodu võitlejad seersant Oja ja nooremseersant Evert. Samuti oli surmavalt saanud haavata 1. pataljoni komandör kapten Ernesaks.

Porkuni, Loksa ja Sauevälja kolmnurga puhastamine vaenlasest maksis paljude võitlejate elu. Nende kalmud Loksa külas ei tohi kunagi rohtuda.

1946. a. algul tuletati minule uuesti meelde Loksa, Sauevälja ja Porkuni kolmnurka, sest «Punase Tähe» orden, mis ot-sis omanikku, jõudis õigesse kohta.